

ügyes megfejtői

gyakorlati értéke

Legendák keringnek Vad János olajbányász, főfűró-mester körül. Rekordok, „virtusból” végzett *hihetetlen eredmények*. Pedig ő nem különleges ember. Olyan, mint a többi olajmunkás. Sőt, kinézetre az alacsony termetűek közé tartozik, sovány, inas férfi. Az ilyen alkataúkra szokták mondani, hogy szívós, erős, sokat kibír. Sokkal többet, mint a látszat.

Néhány évvel ezelőtt felkerestem a szegedi olajmedencében, a harminchatos fűrási ponton. A tükörsíma Tisza menti táj fekete földjét térdig érő keréknyomok szabdalták. Vad Jánosék abban az időben rekordot értek el. Felettse, Dobai Péter mérnök mondta: — *Országos rekordot állítottak fel, egyetlen nap alatt 783 métert fűrtak a föld mélyébe. Fantasztikus eredmény.* A jelenlegi technika és az ember szakismerete mellett szinte a teljesítőképesség határa.

— *Miért csinálták?* — kérdeztem Vad Jánostól.

— Mondhatnám azt is, hogy virtusból. Kipróbáltuk, hogy mire vagyunk képesek. Sikertől magyar rekordot elérni. Ennyit még nem fűrtak tízenkettő-egynegyed évesével.

Alighanem más indokokat is elmondhatott volna. Szébbeket, jobb hangzásúakat. De minek játszunk a szavakkal. Gratuláltam neki, kezét fogtam. Elhárította az elismerést. Csendesesen magyarázott nekem, hogy a kutatómunka, a fűrótorony nem engedelmességek egy embernek. Egy ember nem csinálhat rekordot a mélyfűrásban sem. Hogyan született meg az a fantasztikus eredmény? Vad Jánosék szerint így:

— *Mindenki szó nélkül végezte a munkáját, dolgozott a maga részéről. Mindezt primán előkészítettünk.*

Ez igaz, de kiderült az is, hogy olyanok voltak akkor, mint a megszállottak. Úgy nem lehet csak egy-egy alkalommal dolgozni. A brigád persze büszke, hogy övéké lett az országos rekord. De a félre azzal az egyetlen nappal, hiszen Vad János éppen huszonnyolcadik esztendeje dolgozik a fűrótoronyon, s mindennap nem állítottak fel rekordokat.

Alföldi szülőfalujában édesapja mellett kitanulta a kőműves mesterséget. Aztán hátatfordított tanult mesteriségének. Amikor a németek kutatni kezdtek a tiszántúli olajmezők után, beállt a kutatókhoz segédmunkásnak. Ennek immár lassan három évtizede lesz, ő pedig akkor alig múlt el tizenhét esztendő.

— *Hány métert fűrt idáig olaj után?*

— Nem is tudnám megmondani — néz rám csodálkozva —, talán érdekes volna egyszer összeszámolni.

Hevenyészett számlálást végzünk. Az olajmérnök azt mondja, hogy körülbelül 500–600 ezer métert. Csodálkozik Vad János is, majd sorolja, hogy merre járt, merre dolgozott, amóta olajbányász. Tótkomlóstól Kis-kunmajsáig felsorol vagy húsz települést.

— *S q családja?*

— Vittem magammal őket. Alighanem ez volt az egyik legnehezebb az életében, talán a rekordot is könnyebben „megemésztették”, mint

Vad János

a család vándorlását. Határozottan mondja, hogy Szeged az utolsó állomás, itt végleg letelepedett. „Örökre!”

— *De ha menni kell?*

— Legfeljebb én megyek, de a család már marad a szegedi otthonunkban. Tizenhatszor költöztem, amióta az olajosoknál vagyok, elég volt, ez volt az utolsó hurkolodás.

Beszélgettünk a keresetekről. Sok a mende-monda. Nem rossz, de nem is csillagászati összeg, 3–4000 forint között mozog, ha jól sikerül a hónap. Kérdem a főfűró mestert, hogy bent maradna-e valamelyik szegedi üzemből, ilyen keresettel, s tetővel a feje felett? Ingatja a fejét. Nem maradna, úgy véli rabnak érezne magát,

ha nem lehetne a szabadban, a fűrótoronyon.

— *Mit szeret ebben a munkában?*

— A sikert. Hogy megfejtjük a föld mélyének titkát.

Néztem már sokat a fűrótoronyokat, az ott végzett munkát, olyan benyomásom volt, hogy egyhangú, minden ponton azonos a feladat. Til-takozik Vad János.

— *Nem igaz. Minden kútnál más-más az érzés. Amikor a magot kivesszük, törjük, szagoljuk. Valljuk, van-e olaj, van-e gáz. Akár a laboratóriumi eredményt is alá mernék írni.*

— *De ha nincs eredmény, nincs olaj, nincs gáz?*

— Akkor káromkodunk egyet, hogy hiába volt a munka. Persze ha nem kutatnánk, sose lennének olajat. Igazam van?

Most a 115-ös ponton dolgoznak. Nincs virtus, nincs rekord. A cél, hogy 2700 méter mélységig érjen a fűrófej. Érdeklődöm a jelenlegi fűrás felől és úgy általában. Vad János ennyit mond:

— *Megyen minden a megszokott ütemben.*

Alighanem igaza van. Ilyen az élet is, megy a maga útján, a megszokott medrében, pontosan kiszámított sebességgel. Most, amikor megint gratuláltam Vad Jánosnak, a magas kitüntetéséhez, majdnem úgy jártam, mint néhány évvel ezelőtt a rekordnál. Elhárította, ő viseli a kitüntetést, de általa az összes szegedi olajmunkást is dicséri ez a kiemelkedő gesztus.

I. G.

Nagy megtiszteltetés érte a hazai kukoricanevelőket, — köztük dr. Fehér Károly kandidátust, a Délalföldi Mezőgazdasági Kísérleti Intézet tudományos osztályvezetőjét —, Állami-díjat kaptak. Fehér Károly fiatalember még. Kutató. Eddigi munkásságát, nevét hazánkban és külföldön a hibridkukoricával, a szegedi fajtákkal alapozta meg.

Nézegetjük az értesítést, amelyben ez áll: „A hibridkukorica előállításában és elterjesztésében elért eredményeiért dr. Kovács Istvánnal, Berzsényi Lászlóval, Bicsi Imrével, Csetneki Andrással, Rajki Sándorral és Somlyó Ferencsel megosztva az Állami díj első fokozatával tüntetjük ki... Több mint másfél évtizedes munka eredményeként tehát nagy elismerés érte dr. Fehér Károlyt. Így „vall” munkásságáról.

Lényegében 1954-től foglalkoztam vele, akkor Martonvásárhelyen a kísérleti intézetben dolgoztam. Onnan vezetett utam Szegedre 1959-ben. S itt továbbra is a kukorica-tema izgatott. 1960-ban alapítottam meg az osztályt. Itt Délvidéken, a korai kukoricanevelés érdekelt, és ezt én kezdeményeztem. A

Dr. Fehér Károly

rövid tenyészidejű hibridekkel sikereket is értünk el. Ezt igazolja a szegedi 71-es fajta. 1961-től előzetes elismerésben, 1967-től pedig állami elismerésben részesült.

A hét tudományos kutató közül egyedül dr. Fehér Károly szegedi. Bár a kutatóintézetek átszervezésével, profilváltással, „meglehet, háttérbe kerül a kukorica-program” szűkebb pátriánkban, ugyanis Gabonatermesztési Kutató Intézet lesz a szegedi, mégis az elmúlt másfél évtizedben kitörőhettelem érdemeket szerzett ha-

zánkban. Európában a dr. Fehér Károly vezetésével működő kutatógárda, Szeged jelentette be többek között először az egyszeres hibridet is.

— Együtt dolgozunk az NDK-kutatókkal, már hat éve. Ot esztendeje ezt állami közti szerződésben is rögzítették. Három közös hibridünk van velük. Ugyanakkor a szegedi 270-est ők nagyban vásárolják, ez előzetes elismerés előtt van a 624-es fajta, ami közép-kései. Ez bőven termő, szárazsá- szilárd, nagyszívű, betegsége- nek ellenálló, biztos beérésű fajta. Két esztendeig országos kísérletben is szerepelt.

A szegedi „kukoricaprogram” koronázta meg a szegedi lisyn hibrid, a 3441-es bejelentése. Ugyanis ez a szabványkukoricától eltérően sokkal több lisynt tartalmaz, ami minőségi változást, ug- rást jelent az állatok takar- mányozásában, súlygyarapo- dásában óriási hasznot. Ez magyarországi szenzáció!

— Jólesik az Állami díj. Úgy érzem, ezzel a magas kitüntetéssel a magyar hibridkukorica-programot is értékeli.

Sz. Lukács Imre

Az új regény

Reggel hat órakor, amikor még teljesen csöndes a Somogyi Könyvtár, s az ember azt gondolná, ilyen korán senki sincs az épületben, Tóth Béla már ott ül kis szobájának íróasztalánál és ír. Mindennap.

I. G.

Így született az *Atya, fiú, szentlélek*, a Tisza és a Délmagyarországon, s az ember azt gondolná, ilyen korán senki sincs az épületben, Tóth Béla már ott ül kis szobájának íróasztalánál és ír. Mindennap.

— *A Mi, jancisárokat öt esztendeje fejezte be. Mi tör-*

Tóth Béla

tént azóta íróasztalánál? Mit írt?

— Befejeztem a Tiszát. Nemrég levelet kaptam a Szépirodalmi Könyvkiadótól, hogy fényképekkel illusztrálva a Tiszájában megjelent folytatásokat könyv- alakban is kiadnák.

— *Es a szépirodalom?*

— Továbbra is nagyon izgat az a világ, a „NEKOSZ-korszak”, amely a Mi, jancisárok történelmi háttere. Nem írtam még meg mindezt amit lehetne és kellene erről az időről. Valamiféle új regény születik majd ebből.

— *Ez is csak terv. Befejezett alkotás született-e az öt év alatt?*

— Igen. Befejeztem egy regényt. Ez viszont már folytatás, az Atya, fiú, szentlélek folytatása.

— *Hogyan készült a re- gény?*

— A termelőszoövetkezet- tel az Atya, fiú, szentlélek megjelenése után is megma- radt a kapcsolat, sőt ál- landósult. Amikor csak te- hetem, ott vagyok náluk és mindent tudok róluk. Ők is tudták persze, hogy a látó- gatásokból regény lesz. De azt mondják, ez az én dol- gom. Nekik fontosabb lenne egy szociográfiát munka. Megkértek, hogy azt is csi- náljam meg. Mit tehettem? Vállaltam.

— *Ismét egy újabb terv.*

— Igen. Tele vagyok ter- vekkel, tennivalókkal. Szü- lőfalumról a Békés megyei Dombiratosról is szeretnék egy történelmi — szociog- ráfiát könyvet írni. Aztán ideje lenne már összeállítani egy novelláskötetet és végül nagyon szeretnék egy sa- játos tárcasorozatot közzéadni a Délmagyarországon Sze- gedről.

Ö. L.

Szeretni kell a munkát...

Vannak emberek, akik képtelenek másnak mutat- kozni, mint amilyenek. Széll Imréné derűs, nyugodt és magabiztos munkásnő. A ha- ja őszbe vegyült, a szeme mosolyog, a kezét összekul- csolva az ölében pihenteti. Ülünk a szobájában. Zsu- zsa lánya kávéval tesz elénk és beszélgetünk. Előtte a jegyzetfüzet, de alig tudok valamit is beleírni. Talán elegendő lenne írás helyett mélyen meghajolni előtte és megcsókolni munkás kezét.

Írjam azt, hogy kilencen voltak testvérek és nagyon korán dolgozni küldték őt is, az akkor még gyenge don- gájú Makra Rózsát? Moso- lyogva mondja: „El kellett menni szolgálni.” Elni kel- lett és dolgozni kellett gre- ckekörben. Zsuzsa lánya csak nézi szerető vonásaival anyját. Fölötte más törvé- nyek játszódnak a meghatáro- zót. Jeles gimnáziumunkban érettségizett tavaly. Együtt dolgoznak édesanyjával a Szegedi Konzervgyárban, de ott dolgozik az édesapja is. Együtt az egész család. Hár- man vannak.

A brigádról valamit, amely második családi körnek szá- mít életükben: 1962-ben ala- kították meg a Vosztok-bri- gádöt. Az első évben még nem sikerült elnyerniük a szocialista címet. Később minden esztendőben. Kollektívájuk birtokosa az ezüst

koszorús kitüntető jelvény- nek.

Hogyan dolgoznak? „Pon- tosan, szépen...” Csak vala- mivel gyorsabban és ügye- sebben, mint a megszokott átlag. A gyümölcsfeldolgozó üzemből a Vosztok-brigád az előkészítéstől a zaráis felsorakozik. Létszámuk har- mincegy. Széllné mondja: — *Békési Lajosné, Rozika zár- ja a sort és persze a beföt- tes üvegeket.*

— *Ügyesnek kell lenni a munkában — magyarázza Széllné —, ovális üvegekbe rakjuk négyes sorba a ba- rackot. Dicséri a kis For- gács Erzsikét, aki a sterili- zálást végzi. „Rajta sok mű- lik, mert el is főzheti, tönk- re mehet a többi munkája is.” De mondani sem kell, hogy Forgács Erzsiké munká- jára soha nincs panasz. Sőt, mivel a konzervgyár olyan üzem, ahol nyáron a szezon- ban nincs megállás, a bri- gád tagjai hétköznapi, va- sárnap dolgoznak.*

A véleményük az érdekes: „Nem bíránk nézni, hogy a megtermett gyümölcs tönkre megy.” Ők azok, akik 250 ezer forintos megtakarításra tettek vállalatot a jubileumi munkaversenyben. Nem kell ezért ördögös feladatot tel- jesíteniük, csak szépen, be- csületesen elvégezni a ten- nivalókat. Vékonnyan hámoz- ni a gyümölcsöt, s ő körü- löttük „egy szem szilva,

vagy egy csöppnyi cseresz- nye sincs a földön”.

Önmagáról szeretnék hal- lani, de Széllné minduntlan társairól beszél. Békésinéről, Longa Józsefnéről, akit csak Matyókámnak szólít, s akit melegen megölelt és meg- csókolott, amikor megkapták a hírt, hogy magas kitüntetés- ben részesítik őket. Szóke Bélánéről azt mondja, hogy nagyon ügyes asszony.

Széllnéről még annyit, hogy hűségese tagja a pár- tnak, tagja a városi pártbi- zottságnak és a műhely szakszervezeti titkára. Négy évvel ezelőtt meghívták a párt kilencedik kongresszu- sára. „Mia élek, nem felejt- em el. Küldtem haza egy levelet a férjemnek, s azt írtam, hogy életem legszebb napja.” Emberi hűségéről ferje beszélhetne legjobban, akire nyolc esztendeig várt a háború és a hadifogság mi- att.

„Szébb életet senkinek sem kívánok.” Kidőlt kerítésű szoba-konyhas lakásban lak- nak, a pesti műút mellett. Kérdem, miért nem igényel- nek már elfogadható laká- st. „Ne mondják, hogy azért kaptam, mert...” Túl- zott a szerénysége.

Ritkán beszél első sze- mélyben. „A mi brigádunk tagjai olyanok ám, hogy oda- mennek a kezdőkhöz és meg- mutatgatják, így kell fogni,

vagy úgy könnyebben meg- y. Nem önzök. Amikor én be- kerültem a gyárba, megkér- deztem egy régebbit, azt mondta, csináljad, majd megtanulod. Közöttünk ilyesmi sincsen.”

A konzervgyári közelet aligha képzelhető el a Vosz- tok-brigád beleszólása nél- kü. Érdeklí őket minden, ami a gyárban történik, a gépjáratásokról a technoló- giái vonalig. A szegedi gyár is szemük láttára, s közre- működésükkel változott olyanná, mint amilyen most. Mesélik, hogy régen csak egy tétő volt a fejük fölött, s bizony nem volt ritkaság, hogy jégcsapok voltak a sze- möldökükön a téli időben. Most modern üzemből vég- zik munkájukat.

Szeretni kell a munkát, vallják. Igen, szeretni kell a munkát és meg kell be- csülni az életet addó alko- tást, s tisztelni kell azokat, akik úgy dolgoznak, ahogyan a költő hirdette: „Dolgozni csak vonatosan, szépen, ahogy a csillag megy az égen, úgy érdemes.” Az a magas ki- tüntetés, amellyel a szegedi konzervgyár négy kiváló munkásnőjét megtisztelték, elismerés a kétféle munká- nak, elismerés a munkássá- szonyoknak, s minden szor- galmas, becsületes konzerv- gyári dolgozóknak.

Gazdag István

Széll Imréné

Longa Józsefné

Szóke Béláné

Békési Lajosné